

ترجمه کلمه به کلمه: هر کس بیاورد کار نیک پس برای او ده برابر آن و هر کس بیاورد کاربرد پس جزا داده نمی‌شود مگر مانند آن

ترجمه: کسی که کار نیکی بیاورد ده برابر آن [پاداش] می‌گیرد و کسی که کار بدی بیاورد جز به اندازه‌ی آن کیفر نمی‌شود.

و هُمْ لَا يُظَلَّمُونَ و آنان مورد ستم واقع نمی‌شوند. و بر آنان ستم نمی‌شود.

پیام آیه:

1- بر اساس این آیه، فضل و رحمت خداوند است که پاداش کار نیک را چند برابر می‌دهد. «عَشْرُ أَمْثَالِهَا» و از این جهت یعنی چند برابر شدن (فضل) با آیه‌ی «لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَ زِيَادَةٌ» ارتباط دارد. (# ترکیبی با درس 11 یازدهم)

2- بر اساس این آیه، عدل الهی است که خداوند کار بد را فقط به اندازه‌ی خودش پاداش و جزا می‌دهد. «فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا»

5- سنت املاء و استدراج

خداوند برای انسانی که به دام گناه می‌افتد، برای او شرایطی فراهم می‌کند که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می‌گذرد. (املاء)

اما اگر کسانی چنان در گناه گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجابت ورزند، خداوند به آن‌ها فرصتی (مهلت) می‌دهد؛ و بر امکانات و نعمت‌های آنان می‌افزاید و آنها این فرصت و نعمت‌ها را وسیله غوطه ور شدن در گناهان قرار می‌دهند.

در حقیقت، مهلت‌ها و نعمت‌ها، با اختیار و اراده‌ی خودشان به صورت بلای الهی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک‌تر می‌شوند.

این سنت که از جمله سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است، «املاء» و «استدراج» نام دارد.

آیه سنت املاء و استدراج

- ❖ اعراف ، 182 و 183 وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَ أَمْلَى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ
- ❖ ترجمه کلمه به کلمه: و کسانی که انکار کردند آیات ما را به تدریج گرفتارشان خواهیم کرد از جایی که نمی‌دانند و مهلت می‌دهم به آنان همانا تدبیر من محکم و استوار است.

❖ ترجمه روان: و کسانی که آیات ما را تکذیب کردند به تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد، از آن راه که نمی‌دانند، و به آن‌ها مهلت می‌دهم، همانا تدبیر من استوار است.

پیام آیه:

1- این آیه به ناظر به سنت خاص استدراج است که شامل مکذبین و منکرین آیات الهی است که راه باطل را انتخاب کرده‌اند، و با حق عناد و دشمنی دارند. «كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا»

2- هر گاه همراه با دادن امکانات یکی پس از دیگری باشد، یعنی خداوند بر امکانات گمراهان می‌افزاید و آن‌ها با استفاده از همین امکانات و با اصرار خود بیشتر در فساد فرو می‌روند و سنت استدراج پیش می‌آید. «سَنَسْتَدْرِجُهُمْ - أَمْلِي لَهُمْ»

3- در این سنت انسان قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفته و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک می‌شود، چنین حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی را سنت املاء استدراج گویند.

«سَنَسْتَدْرِجُهُمْ - مَنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ← سنت املاء و استدراج

املی ← فرصت و مهلت دادن در سنت املاء و استدراج

سوال 2- با توجه به آیه‌ی 182 و 183 سوره‌ی اعراف تحلیل کنید که در چه صورتی وفور نعمت نشانه‌ی سنت استدراج است؟

جواب: در صورتی که انسان آیات الهی را تکذیب نماید و به آن‌ها بی‌توجه باشد «كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا» و این وفور نعمت از جایی برسد که فکرش را هم نمی‌کند «مَنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

قرار گرفتن در دایره‌ی سنت املاء و سنت استدراج (معلول) نتیجه‌ی عمل خود انسان‌هاست (علت). بنابراین باید بکوشیم که در دایره‌ی این سنت‌ها قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم.

هلاکت ابدی: سنت استدراج

دشمنی و لجاجت و عناد و خرسندی از گناه: سنت املاء یا امهال.

6- تاثیر اعمال انسان در زندگی او

رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آینده‌ی زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تاثیر رفتارهای گذشته‌ی او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

❖ حدیث

امام صادق علیه السلام «مَنْ يَمُوتُ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَمُوتُ بِالْجَالِ وَ مَنْ يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَعِيشُ بِالْأَعْمَارِ».

❖ ترجمه روان: کسانی که به واسطه‌ی گناه می‌میرند از کسانی که به واسطه‌ی سرآمد عمرشان می‌میرند، بیشترند و کسانی که به سبب نیکوکاری، زندگی دراز دارند، از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند، بیشترند. (بحارالانوار).
پیام حدیث:

1. گناهان موجب کاهش عمر و نیکوکاری، سبب درازی عمر می‌گردد، یعنی خوبی‌ها و بدی‌ها در زندگی تاثیر می‌گذارند. لذا به رابطه‌ی علیت معنوی اشاره می‌کند. «یَمُوتُ بِالذُّنُوبِ - يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ»
(#ترکیبی با درس 2 دوازدهم)

2. این حدیث ناظر به این موضوع است که اعمال اختیاری انسان بر زندگی او تاثیرگذار است. و قضای الهی را تغییر می‌دهد.

3. این حدیث با آیه‌ی شریفه‌ی «لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا...» ارتباط معنایی دارد.

❖ نمونه‌هایی از تاثیر اعمال در زندگی انسان
همچنین در تعالیم دینی آمده است که:

1- صله رحم و 2- محبت به خویشان و 3- دادن صدقه (علت)، عمر را افزایش می‌دهد (معلول) و 1- قطع رحم و 2- بی محبتی به خویشان (علت)، عمر را کاهش می‌دهد. (معلول).

❖ 1- احساس به والدین، 2- امانت داری، 3- لقمه حلال، 4- آب دادن به درخت تشنه یا 5- سیراب کردن حیوانات و نیز 6- برطرف کردن اندوه و غصه‌ی دیگران (علت) زندگی را بهبود می‌بخشد (معلول).

❖ 1- ظلم به دیگران و 2- افزایش گناه، اعم از فردی و اجتماعی (علت)، آثار زیانباری از جمله‌ی 1- نزول بلا و 2- عدم استجاب دعا را به دنبال دارد (معلول)، همان طور که تقوا و ایمان واقعی به خداوند (علت) سبب نزول برکات الهی می‌گردد (معلول)، «آمَنُوا وَ اتَّقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»

❖ آیه سنت تاثیر اعمال در زندگی او

❖ اعراف: 96 وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ

❖ ترجمه کلمه به کلمه: و اگر که مردم شهرها ایمان آورند و تقوا پیشه کنند قطعاً می‌گشاییم بر آنان نعمت-هایی از آسمان

❖ ترجمه روان: اگر مردم شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه می‌کردند همانا برایشان می‌گشودیم برکاتی از آسمان.

وَ الْأَرْضِ وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

و زمین ولی تکذیب کردند، پس آنان را گرفتار ساختیم به کیفر آن چه به دست آورده اند.

پیام آیه:

- 1- این آیه ناظر بر تاثیر ایمان و تقوای مردم جامعه در زندگی و سرنوشت آنان است. «آمَنُوا وَ اتَّقُوا»
- 2- این آیه بیانگر ملازمت ایمان با تقواست و ایمان بدون تقوا کافی نیست. «آمَنُوا وَ اتَّقُوا»
- 3- باز شدن برکات از آسمان و زمین معلول و نتیجه‌ی ایمان و تقوای الهی است. «آمَنُوا وَ اتَّقُوا- لَفْتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْاَرْضِ»
- 4- وعده قطعی و حتمی خداوند در نزول برکات و رحمت الهی بر جامعه‌ی دارای ایمان و تقوا، تردیدناپذیر است. «الْقُرَى - آمَنُوا وَ اتَّقُوا - لَفْتَحْنَا عَلَيْهِمْ - بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْاَرْضِ»
- 5- اگر مردم یک جامعه تکذیب را پیشه‌ی خود کنند و بر آن پافشاری کنند دچار عذاب الهی می شوند. «وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ»
- 6- رسیدن به رحمت یا محرومیت بازتابی از عملکرد مستمر خود مردم است. «بَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» (ماضی استمراری)
- 7- عبارت «آمَنُوا وَ اتَّقُوا لَفْتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْاَرْضِ» از جهت امداد خاص خدا به مومنان با تقوا، بیانگر سنت توفیق الهی می‌باشد. «بَرَكَاتٍ»
وَلَكِنْ كَذَّبُوا سنت تاثیر اعمال انسان در زندگی او
وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سنت املاء و استدراج

معنای واژگان

قوانین الهی = سنت های الهی

ابتلاء = امتحان = آزمایش = فتنه = بلائه = یبلوا

توفیق الهی = امداد خاص الهی = آسان نمودن

املاء ← پر کردن پیمانہ = امهال (مهلت ها و فرصت ها) = به معنای مهلت دادن

استدراج = به معنای حرکت تدریجی به سمت عذاب الهی است.

امداد الهی = به معنای یاری رساندن = نُمِدّ